

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
*Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport*

Informatie duidingsessie 14-01-2021

Geachte meneer / mevrouw,

Op donderdag 14 januari vindt overleg plaats van de werkgroep van het programma Langer Thuis. U bent door het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) uitgenodigd om hierbij aanwezig te zijn. Het eerste deel van deze bijeenkomst staat in het teken van een duidingsessie. Het doel van deze sessie is om uw input te vragen voor onderzoek naar de situatie van thuiswonende ouderen (65 jaar en ouder) gedurende de COVID-19 epidemie. In deze brief informeren wij u over het onderzoek en deze sessie en geven wij toelichting op een aantal vragen die wij u ter voorbereiding willen stellen.

Zoals u wellicht weet, is recentelijk door het Ministerie van VWS een COVID-19 strategie voor thuiswonende ouderen opgesteld waarin acht ambities zijn geformuleerd. Deze ambities worden nagestreefd gedurende de COVID-19 crisis om zicht te houden op de situatie van thuiswonende ouderen en hun mantelzorgers. Het overkoepelende doel van deze ambities is dat thuiswonende ouderen, zolang COVID-19 het dagelijks leven beïnvloedt, veilig en op een gelijk niveau als anderen kunnen participeren in de maatschappij.

Hoewel verschillende partijen al diverse onderzoeken hebben uitgevoerd naar de invloed van COVID-19 op thuiswonende ouderen en hun mantelzorgers, is er nog geen (compleet) overzicht hoe het met hen gaat ten tijde van de COVID-19 epidemie. Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) voert daarom op verzoek van het ministerie van VWS een onderzoek uit waarin kennis uit bestaande databronnen over de (voortgang van) de genoemde ambities geïntegreerd wordt. Zo kan o.a. gevolgd worden welke problemen thuiswonende ouderen ervaren, of ze voldoende regie ervaren over hun leven, of mantelzorgers voldoende ondersteund worden en of de communicatie voldoende helder, begrijpelijk en toegankelijk is. De resultaten van de kennisintegratie worden in een serie van factsheets gepresenteerd.

Uw input tijdens de duidingsessie op 14 januari wordt geïntegreerd in de eerste factsheet die begin februari verschijnt. In deze factsheet ligt de focus op ambitie 1,2 en 5, gebaseerd op resultaten tijdens de eerste COVID-19 golf in Nederland. Hiertoe zijn ambitie 1 en 2 samengevoegd (zie tekstbox). In de volgende factsheets die in de loop van 2021 verschijnen, wordt de voortgang van de overige ambities weergegeven.

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
*Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport*

Ambitie 1 en 2. Als besmettingen (en derhalve de maatregelen) toenemen of bij een geleidelijke versoepeling van maatregelen, maar ook bij nieuwe maatregelen: zorg en ondersteuning voor thuiswonende ouderen worden zodanig aangepast dat ouderen op een veilige manier binnen de richtlijnen van het RIVM zoveel mogelijk naar wens en vermogen deel kunnen blijven nemen aan het maatschappelijk leven. Daarbij is er aandacht voor het voorkomen van een tegenstelling tussen generaties. Als de ondersteuning noodgedwongen tijdelijk wordt afgeschaald, wordt gedurende de periode van afschaling geïnvesteerd in extra contact met cliënten die te maken hebben met deze afschaling en diens mantelzorgers.

Ambitie 5. Het is voor ouderen mogelijk op een verantwoorde en veilige manier (digitaal) contact te onderhouden met belangrijke mensen in hun persoonlijk netwerk, wat kan bijdragen aan het voorkomen van een toename van eenzaamheid.

Doel duidingssessie

Het doel van deze sessie is om uw input te vragen om zo samen kennis bij elkaar te brengen, verder te ontwikkelen en betekenis te geven. Dat doen we door u tijdens de sessie te vragen of de resultaten in lijn zijn met wat u of uw organisatie of uw achterban in de dagelijkse praktijk ervaart. Ook zijn we op zoek naar casuïstiek om meer kleur te geven aan de resultaten. We nodigen u uit om samen te reflecteren op de bevindingen van onze documentanalyse en literatuurstudie met betrekking tot de situatie van thuiswonende ouderen. Deze bevindingen worden tijdens de duidingssessie in een korte presentatie toegelicht.

Vragen aan u ter voorbereiding van de sessie

Om een zo compleet mogelijk beeld te krijgen van de situatie van thuiswonende ouderen gedurende de COVID-19 epidemie, vragen wij u voorafgaand aan de duidingssessie per e-mail antwoord te geven op de volgende vragen:

- **Mist u nog bronhouders in het overzicht van Bijlage 1, die belangrijke informatie kunnen opleveren voor de ambities?**
- **Verwacht u nog relevante bronnen in de nabije toekomst die niet staan vermeld in Bijlage 2?**

In Bijlage 1 staat een overzicht van organisaties die zich bezig houden met verschillende aspecten van ondersteuning en zorg voor thuiswonende ouderen (zie bijlage 1 Overzicht van bronhouders). Informatiebronnen (wetenschappelijke rapportages, onderzoeksverslagen, webartikelen, etc) van deze organisaties zijn beoordeeld op kwaliteit en bruikbaarheid. De bronnen die zijn gebruikt voor de huidige factsheet over ambitie 1,2 en 5 staan vermeld in Bijlage 2.

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
*Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport*

NB. Tijdens de duidingssessie is er helaas geen tijd om mondeling bij de compleetheit van de bronnen stil te staan. Daarom vragen wij u dit ons via de mail op het volgende mailadres voor **15 januari** aan ons door te geven: 5.1.2e@rivm.nl. Mocht dit niet haalbaar zijn, dan horen wij graag wanneer het wel lukt. Uw input is van groot belang voor deze kennisintegratie.

Mocht u nog vragen hebben, dan horen we het graag. Alvast bedankt voor uw tijd en medewerking.

Met vriendelijke groet,
Namens het onderzoeksteam,

5.1.2e

5.1.2e

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
*Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport*

Bijlage 1 - Overzicht bronhouders

Academische Werkplaatsen Ouderen
Academische Werkplaatsen Publieke Gezondheid
ActiZ
Alzheimer Nederland
Alzheimercentrum Amsterdam
Ben Sajetcentrum
Beter oud
Coronatijden.nl
Dementie Zorg voor Elkaar
Erasmus Universiteit Rotterdam
Genero
GGD Amsterdam
GGD Gelderland-Midden
Hogeschool van Amsterdam
Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd
KBO-PCOB
Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid (KIM)
Landelijke Huisarts Vereniging (LHV)
Leids Universitair Medisch Centrum
Leger de Heils Amsterdam
Mantelzorg NL
MEE NL
Meetellen Amsterdam
Movisie
Mulier instituut
Nederlands Instituut voor Onderzoek van de Gezondheidszorg (NIVEL)
Nederlandse Zorgautoriteit (NZa)
Netwerk Utrecht Zorg Ouderen (NUZO)
NOOM
Pamassia Groep
Patiëntenfederatie
Pharos
Raad voor Volksgezondheid en Samenleving
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
Sociaal Cultureel Planbureau (SCP)
Sociaal Werk Nederland
Trimbos Instituut
Universitair Kennisnetwerk Ouderenzorg Nijmegen
Universiteit van Amsterdam
Verenso
Verpleegkundigen & Verzorgenden Nederland (V&VN)
Vrije Universiteit Amsterdam
Zorginnovatieforum
Zorgthuis NL

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
*Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport*

Bijlage 2 – Bronnen ambitie 1,2 & 5

Onderzoek op basis van vragenlijsten

Effecten van sociale afstand op kwetsbare groepen in Nederland - UvA, MEE NL, Vrije Universiteit Amsterdam, Trimbos Instituut, Ben Sajatcentrum, Pharos Expertisecentrum Gezondheidsverschillen en Hogeschool van Amsterdam.

- Vragenlijst: afgenomen bij 1.697 zelfstandig wonende deelnemers (65+) van het LISS-panel (Longitudinale Internetstudies voor de Sociale Wetenschappen)
- Onderwerpen: Sociale isolatie en kwetsbaarheid
- Ambitie 1, 2 & 5

Verandering in prevalentie van eenzaamheid onder ouderen in de periode 1992-2020. Vrije Universiteit Amsterdam.

- Vragenlijst: afgenomen bij 3.334 zelfstandig wonende ouderen (75+) van het LASA-panel (Longitudinal Aging Study Amsterdam)
- Onderwerpen: Eenzaamheid
- Ambitie 1,2 & 5

De sociale situatie van zelfstandig wonende ouderen in mei 2020, tijdens het hoogtepunt van de coronacrisis (policy brief). Vrije Universiteit Amsterdam.

- Beleidsbrief naar aanleiding van een vragenlijst afgenomen bij 1.697 zelfstandig wonende ouderen (65+) van het LISS-panel
- Onderwerpen: Eenzaamheid, sociale contacten, ondersteuning, coping strategieën en gezondheid
- Ambitie 1,2 & 5

How COVID-19 and the Dutch 'intelligent lockdown' change activities, work and travel behaviour: Evidence from longitudinal data in the Netherlands. KIM Netherlands Institute for Transport Policy Analysis.

- Vragenlijst: afgenomen bij 614 thuiswonende ouderen (65+) binnen een grotere streekproef met meerdere leeftijdscategorieën
- Onderwerpen: Mobiliteit, participatie en (digitaal) contact
- Ambitie 1,2 & 5

Psychosocial Effects of Corona Measures on Patients With Dementia, Mild Cognitive Impairment and Subjective Cognitive Decline. Alzheimercentrum Amsterdam, Pharos en AlzheimerNL.

- Vragenlijst: afgenomen bij 389 patiënten met cognitieve achteruitgang en dementie (gemiddelde leeftijd 69 jaar) en 147 zorgverleners
- Onderwerpen patiënten: Sociale isolatie, zorgen rondom cognitieve achteruitgang, gedragsproblemen en afschaling/stoppen van de zorg
- Onderwerpen zorgverleners: belasting/werkdruk
- Ambitie 1 & 2

Grote impact wegvallen dagbesteding bij dementie door corona: dagbesteding bij dementie nog steeds niet als vanouds. AlzheimerNL.

- Vragenlijst: afgenomen bij 324 mantelzorgers van thuiswonenden met dementie
- Onderwerpen: Dagbesteding, impact van corona op mantelzorgers en oudere
- Ambitie 1 & 2

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Tweede coronagolf en zorg in de thuisituatie. MantelzorgNL.

- Vragenlijst afgenomen bij 278 mantelzorgers die zorgen voor een thuiswonende oudere (65+), binnen een grotere steekproef van 609 mantelzorgers
- Onderwerpen: Afschaling/stoppen van de zorg en overbelasting mantelzorgers
- Ambitie 1 & 2

Loneliness and Mental Health During the COVID-19 Pandemic: A Study Among Dutch Older Adults. Vrije Universiteit Amsterdam.

- Vragenlijst afgenomen bij 1.679 zelfstandig wonende deelnemers (65+) van het LISS-panel
- Onderwerpen: eenzaamheid, mentale gezondheid, sociale contacten
- Ambitie 1,2 & 5

Onderzoek op basis van interviews

Het leven (tijdelijk) onderbroken: Ervaringen van ouderen tijdens de coronacrisis. Leyden Academy on Vitality and Ageing.

- Interviews met 79 ouderen (55+)
- Onderwerpen: Impact van de coronamaatregelen op bezigheden en sociale contacten, emotionele impact, omgang met maatregelen, coping mechanismen, toekomstperspectief en zorg, berichtgeving omtrent ouderen en corona
- Ambitie 1,2 & 5

Effecten van sociale afstand op zelfstandig wonende kwetsbare ouderen. Ben Sajat Centrum.

- Interviews met 34 ouderen (60+), 34 ouderen, 14 mantelzorgers en 4 zorgprofessionals
- Onderwerpen: Participatie van ouderen, welbevinden, (digitaal) contact, ervaringen van mantelzorgers, beschermingsmiddelen en communicatie
- Ambitie 1,2 & 5

Overige observaties uit het veld

De corona-ervaringen van mantelzorgers met een migratie-achtergrond die zorgen voor naasten met dementie. Pharos.

- Interviews met twee mantelzorgers die zorgen voor een thuiswonende oudere
- Onderwerpen: Angst, digitale zorg, kwaliteit van zorg, overbelasting mantelzorgers
- Ambitie 1 & 2

Nieuwsbrief PHICOP onderzoek. Leiden University Medical Center.

- Nieuwsbrief over een nog lopend onderzoek (vragenlijst bij ruim 800 ouderen en 35 interviews met ouderen)
- Onderwerpen: Fysieke gezondheid/fitheid, afgeschaalde zorg, sociale contacten, welbevinden, zingeving
- Ambitie 1 & 2

Veldraadpleging dagbesteding dementie. Dementiezorg voor Elkaar.

- Vragenlijst afgenomen bij 46 personen (zorgaanbieders, welzijnsprofessionals, zorgprofessionals, gemeenten en anderen)
- Onderwerpen: (Afschaling van) dagbesteding voor mensen met dementie
- Ambitie 1 & 2

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
*Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport*

Coronadossier sociaal domein. Movisie.

- Online dossier met informatie over het coronavirus (www.movisie.nl/coronadossier)
- Onderwerpen: Gevolgen van het coronavirus op verschillende thema's in het sociaal domein
- Ambitie 1 & 2

Geleerde lessen van corona (tot stand gekomen in raad). Netwerk Utrecht Zorg Ouderen.

- Intern document met geleerde lessen uit de eerste golf
- Onderwerpen: Digitale zorg, (digitaal) contact, beschermingsmiddelen
- Ambitie 1, 2 & 5

Digitale ouderenraadpleging april 2020. Zorg Innovatie Forum en Platform Pouwer.

- Vragenlijst afgenomen bij 165 ouderen (65+) in drie noordelijke provincies
- Onderwerpen: Wensen omtrent digitale middelen en toepassingen door ouderen
- Ambitie 5